

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ І КРИМІНАЛІСТИКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-педагогічної роботи
та міжнародної співпраці
Львівського національного університету
імені Івана Франка
д.ю.н., проф. Різник С.В.

«___» _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ**

освітньо-професійна програма	«Право»
рівень вищої освіти	другий (магістерський)
код та назва галузі знань	08 «Право»
код та назва спеціальності	081 «Право»
вид дисципліни шифр	вибіркова ВК 4.1

Юридичний факультет

Робоча програма навчальної дисципліни «**Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні**» для студентів за галуззю знань 08 «Право», спеціальністю 081 «Право» у межах освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти, 2023. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023. 27 с.

Розробник:

Калужна Оксана Михайлівна – доцент кафедри кримінального процесу і криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент

*Робоча програма затверджена на засіданні кафедри кримінального процесу і криміналістики юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол від «29» серпня 2023 року № 1)*

**Завідувач кафедри
кримінального процесу і криміналістики
«29» серпня 2023 року**

_____ **Н.Р. Бобечко**

Схвалено Вченою Радою юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право» у межах освітньо-професійної програми ОС Магістр). Протокол від «30» серпня 2023 року № 1.

«__» _____ 2023 р.

Голова _____ проф. В.М. Бурдін

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань 08 «Право»	вибіркова	
	Спеціальність 081 «Право»	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин 90		Семестр	
		2-й	1-2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-професійна програма ОС Магістра	Лекції	
		16 год.	8
		Практичні	
		16 год.	8
		Самостійна робота	
	88 год.	104	
	Вид контролю: залік		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:2

для заочної форми навчання – 1:3,5

Мова навчання: українська

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Коротке пояснення можливостей та переваг, які надає вивчення дисципліни.

Виявлення, розслідування кримінальних правопорушень та судовий розгляд матеріалів проваджень щодо них – за своєю суттю є процесом доказування, який у свою чергу в силу науково-технічного поступу і більш глибокого проникнення у суть речей постійно удосконалюється. Доказування як різновид пізнання у судочинстві має ретроспективний характер: подія минулого (злочин чи кримінальний проступок) пізнається за інформацією (даними), яка надходить до слідчого, прокурора чи суду тепер. А виявлення, фіксація, дослідження і оцінка такої інформації про подію, що минула, є неможливим без використання спеціальних знань природничих, технічних чи гуманітарних наук, якими суб'єкт доказування може володіти безпосередньо або може залучити собі на допомогу спеціаліста відповідного профілю. Найбільш

кваліфікованою процесуальною формою використання спеціальних знань у судочинстві є залучення судової експертизи, яка впроваджує у судочинство сучасні досягнення науки й техніки і водночас є засобом наукового пояснення і тлумачення фактів. Судова експертиза підвищує доказову силу системи зібраних доказів і сприяє правильному вирішенню проваджень, а судово-експертна діяльність, відтак, має соціальну функцію – обслуговувати судочинство.

Розвиток судових експертиз окремих видів, суттєве розширення їх предмета (можливостей), а також міжгалузевого правового інституту судової експертизи у різних видах судочинства закономірно призвело до того, що судово-експертна діяльність не просто перебуває серед об'єктів наукового пізнання, а стала об'єктом самостійного пізнання окремої галузі юридичної науки – судової експертології. Судова експертологія покликана вивчати закономірності й методологію формування та розвитку судових експертиз, закономірності дослідження їх об'єктів на основі спеціальних знань природничих, технічних чи інших (ніж правознавство) гуманітарних наук, трансформованих на базі науки криміналістики чи інших галузевих наук у систему наукових методик (методів та засобів) різних видів судово-експертних досліджень.

Однак у правозастосовній діяльності юриста рівною мірою необхідні як загальнотеоретичні знання про підготовку і залучення, проведення судової експертизи, про види експертних завдань і досліджень та їх методику, так і прикладні конкретні знання про особливості підготовки, залучення і виконання окремих видів судових експертиз та особливості оцінки висновку експерта. Звісно усі різновиди судової експертизи (а їх на сьогоднішній день близько 425) в силу виділеного обсягу навчальних годин на спецкурс неможливо розглянути з однаковою скрупульозністю. Тому увагу буде зосереджено на найбільш поширених у слідчій і судовій практиці видах судових експертиз.

Умовно у спецкурсі можна виділити так звані Загальну і Спеціальну частини. У так званій Загальній частині розглядатимуться загальні теоретичні і практичні питання, які є універсальними для усіх класів, родів, видів і різновидів спеціальних знань за предметним критерієм (за галуззю знань) – це теми «Поняття і форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні», «Поняття і значення судової експертизи та їх класифікація», «Судово-експертна діяльність», «Процесуальні, організаційні і тактичні основи підготовки і залучення судового експерта та виконання судової експертизи», «Експертні завдання, експертні дослідження, експертні методики, експертні технології», «Висновок експерта та його оцінка». Так звана Спеціальна частина охоплює особливості підготовки і проведення найпоширеніших в слідчій і судовій практиці експертиз, згрупувавши їх у теми «Криміналістичні експертизи». «Матеріалознавчі експертизи», «Технічні і технологічна експертизи».

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Судова експертологія – прикладна юридична наука, що за своєю генезою і загальним об'єктом (діяльність із виявлення і розслідування злочинів та судового провадження щодо них) та предметом (закономірності збирання, дослідження, оцінки та використання доказів) дослідження належить до циклу наук кримінального циклу. Спецкурс «Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні» тісно пов'язаний з юридичними, суспільними, технічними й природничими науками.

Мета – набуття студентами ґрунтовних знань та практично освоєних навиків і умінь, пов'язаних із залученням спеціалістів та судових експертів різних спеціальностей під час досудового розслідування кримінальних справ; взаємодією слідчого із експертними установами та експертами на етапі підготовки та проведення судової експертизи; із загальними правилами оцінки висновків експертів.

Завдання - ознайомити студентів з необхідними законодавством, методичними рекомендаціями системи Міністерства юстиції та МВС України щодо методик окремих видів експертиз, спеціальною літературою, прищепити вміння працювати з ними; навчити використовувати теоретичні знання при вирішенні конкретних ситуацій (слідчих, експертних) та правових питань; навчити застосовувати теоретичні положення на практиці; закласти навички складання постанов про залучення експерта та доручення йому проведення основної, додаткової, повторної, комісійної, комплексної судової експертизи в експертній установі та поза експертною установою; закласти навички процесуального оформлення, упакування, направлення об'єктів дослідження на експертизу; закласти навички відібрання експериментальних зразків для порівняльного дослідження.

У результаті опанування навчальної дисципліни магістр повинен:

знати

- ✓ форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні;
- ✓ теоретичні, процесуальні та організаційні засади залучення спеціалістів та судових експертів;
- ✓ поняття судової експертизи, експертного дослідження, судово-експертної діяльності, судової експертології;
  - ✓ класифікацію судових експертиз за предметним та процесуально-організаційними критеріями;
  - ✓ місце судової експертизи в системі форм використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві;
  - ✓ процесуальний статус і зміст діяльності експерта і спеціаліста;
  - ✓ підстави та межі юридичної відповідальності експерта за порушення чинного законодавства;
  - ✓ систему експертних установ України та зарубіжних держав, їх правовий статус, завдання і функції, організацію діяльності;

- ✓ процедуру і порядок отримання зразків для порівняльного дослідження (вільних, умовно вільних, експериментальних);
- ✓ види експертних завдань та технології експертних досліджень;
- ✓ структуру та стадії загальної експертної методики та експертних методик різних видів;
- ✓ законодавство України про атестацію та реєстрацію експертних методик;
- ✓ структуру та вимоги до висновку експерта як документа за результатами експертного дослідження; порядок оформлення результатів експертних досліджень;
- ✓ загальні правила оцінки висновку експерта;
- ✓ об'єкти дослідження та завдання окремих видів криміналістичних, технологічних, технічних, товарознавчих, мистецтвознавчих експертиз, експертиз речовин та матеріалів тощо;
- ✓ особливості оцінки висновку експерта за окремими видами судових експертиз.

За результатами оволодіння знаннями та навиками з цієї навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти можуть набути таких **спеціальних (фахових, предметних) компетентностей** (далі СК):

- ✓ СК1. Розуміти соціальну природу професії судового експерта, її структуру; усвідомлювати її ролі у суспільстві, державі, у здійсненні правосуддя.
- ✓ СК2. Знати ретроспективу зародження та розвитку інституту судового експерта та експертних установ в Україні та за кордоном; розуміти історично-правові закономірності моделей організації й функціонування інституту судових експертів в Україні, у державах пострадянського простору та розвиненої демократії.
- ✓ СК4. Знати і розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини в частині ролі судової експертизи для забезпечення права на справедливий суд, права на захист життя і здоров'я, власності, на приватне життя.
- ✓ СК5. Застосовувати знання щодо засад і змісту інститутів спеціальних знань у кримінальному судочинстві у юридичній (у тому числі судовій) практиці, для підготовки текстів юридичних документів, аналізу судових та адміністративних рішень - складати постанови про залучення експерта та доручення йому проведення основної, додаткової, повторної, комісійної, комплексної судової експертизи в експертній установі та поза експертною установою; вести ділову комунікацію з судовими експертами, експертними установами.
- ✓ СК7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрини, змісту правових інститутів спеціальних знань та судової експертизи у кримінальному судочинстві.
- ✓ СК9. Здатність ефективно використовувати Реєстр судових експертів, Реєстр експертних методик Міністерства юстиції України, криміналістичні обліки

органів системи ВМС, інші бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час залучення судового експерта, проведення судових експертиз та оцінки висновків експертів.

✓ СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного визначення необхідного виду судової експертизи, її предмета, об'єктів, які необхідно надати судовому експертові. Уміння їх аналізувати та використовувати під час підготовки до залучення судового експерта - відібрання (одержання), оформлення, упакування, направлення об'єктів дослідження на експертизу. Набуття знань та навиків щодо виявлення, вилучення (вільних) та відібрання експериментальних зразків для порівняльного дослідження.

– СК11. Здатність визначати та виокремлювати належні й прийнятні для юридичного аналізу факти щодо елементів предмета доказування у провадженні, які можуть бути встановлені за допомогою спеціальних знань; визначати їх форму і вид залучення у кримінальне провадження; досліджувати результати застосування спеціальних знань з використанням методів критичного, аналітичного та логічного мислення. Використовувати способи та методи, розроблені відповідними галузями криміналістичної техніки та іншими галузями знань для оцінки висновку експерта на предмет використання сучасних методик, повноти та достовірності результатів дослідження; правильно орієнтуватись у застосуванні експертних методик.

✓ СК12. Здатність детально, послідовно і системно аналізувати правові проблеми щодо використання висновків судового експерта та допомоги спеціаліста у кримінальному провадженні, формувати та обґрунтовувати правові позиції у юридичних документах (процесуальних документах, звітах, аналітичних довідках).

✓ СК15. Здатність самостійно готувати проекти постанов слідчого/детектива/прокурора, ухвал слідчого судді/суду, клопотань захисника / представника потерпілого про залучення судового експерта; клопотань до суду, пов'язаних із дослідженням висновку експерта.

✓ СК16. Здатність до логічного, аналітичного, критичного і системного аналізу документів, пов'язаних із застосуванням спеціальних знань у кримінальному провадженні, уважного та ретельного їх вивчення, розуміння їх правового характеру, значення та юридичних наслідків; виявляти недоліки та упущення під час залучення судового експерта та оцінки його висновку.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. «Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні».

Тема 1. Поняття і форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Поняття спеціальних знань та їх критерії.

Класифікація форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Види та характеристика процесуальних форм використання спеціальних знань.

Залучення спеціаліста: мета, суть, форми.

Використання висновків фахівців у сфері права в кримінальному судочинстві.

Тема 2. Поняття судової експертизи, її значення і види.

Поняття і значення судової експертизи як самостійної процесуальної форми використання спеціальних знань у судочинстві. Законодавче та наукове визначення поняття судової експертизи. Правова база та підстави призначення судової експертизи.

Відмінність судової експертизи від інших форм використання спеціальних знань у судочинстві та від інших видів експертиз.

Предмет та об'єкт судової експертизи.

Класифікація судових експертиз у кримінальному судочинстві. Підстави класифікації. Практичне значення класифікаційних рубрик судових експертиз. Сучасна класифікаційна система судових експертиз за галуззю знань (предметним критерієм). Судові експертизи, що зароджуються (формуються).

Тема 3. Судово-експертна діяльність.

Судово-експертна діяльність та її особливості.

Суб'єкти судово-експертної діяльності та їх види. Обов'язки, права та відповідальність судового експерта. Компетенція та компетентність експерта. Кримінальна та дисциплінарна відповідальність експерта.

Взаємодія експерта з суб'єктом, що призначив судову експертизу (залучив його).

Принципи судово-експертної діяльності.

Логічні і психологічні основи експертної діяльності.

Система державних експертних установ.

Науково-методичне та організаційно-управлінське забезпечення проведення судових експертиз.

Тема 4. Процесуальні, організаційні й тактичні засади залучення експерта, підготовки і проведення судової експертизи.

Порядок залучення експерта і проведення судових експертиз на досудовому слідстві та під час судового розгляду.

Процесуальні, організаційні та тактичні засади підготовки судової експерти та залучення судового експерта. Прийняття рішення про залучення експерта і проведення експертизи. Специфіка проведення додаткової, повторної, комісійної та комплексної експертизи. Загальні правила підготовки об'єктів та матеріалів для проведення судової експертизи та правила їх оформлення та направлення. Правила відбору, упаковки, оформлення і направлення на експертизу окремих об'єктів (громіздкі предмети, рідини, луги, кислоти, сипучі речовини тощо). Вибір моменту залучення експерта. Визначення предмета судової експертизи. Формулювання питань експерту. Вибір експертної установи або експерта. Складання постанови про залучення експерта і доручення йому проведення експертизи: її структура, зміст і процесуальне значення дотримання її процесуальної форми. Права учасників кримінального провадження щодо залучення судового експерта.

Процесуальні, організаційні та методичні основи проведення експертного дослідження.

Тема 5. Експертні завдання та експертні дослідження. Їх види. Стадії експертного дослідження. Експертні технології.

Поняття експертних завдань та їх види. Поняття експертного дослідження та його види: класифікаційні; ідентифікаційні; діагностичні; ситуаційні дослідження.

Ідентифікаційні і класифікаційні дослідження. Тотожність як фізичний стан матеріальних об'єктів. Співвідношення поняття тотожність, подібність і групова (родова) належність матеріальних об'єктів. Поняття ідентифікації як процесу, завдання і спеціального методу криміналістичного дослідження.

Ознаки, що використовуються в ідентифікаційних криміналістичних дослідженнях для встановлення тотожності, групової належності та спільності джерела походження досліджуваних об'єктів. Поняття ідентифікаційної сукупності ознак, ідентифікаційного поля і періоду при експертному дослідженні окремих об'єктів.

Діагностичні і ситуаційні дослідження в експертній практиці. Завдання неідентифікаційних досліджень окремих видів об'єктів. Методи і технічні засоби, що використовуються в експертній практиці при неідентифікаційних дослідженнях.

Загальна характеристика методики судово-експертного дослідження та його стадій. Ознайомча стадія експертного дослідження. Аналітична стадія експертного дослідження. Синтетична стадія експертного дослідження. Резолютивна стадія експертного дослідження. Питання, які вирішує експерт на стадіях експертного дослі-

дження.

Експертної технології: поняття, види та структура.

Тема 6. Висновок експерта та його оцінка

Висновок експерта як документ, що відображає його дослідження. Його структура і значення. Форми і види висновків експерта. Висновок експерта як джерело доказів. Дослідження, оцінка, перевірка та використання в доказуванні висновку експерта. Допит експерта. Висновки додаткової або повторної експертизи на досудовому слідстві та у суді.

Тема 7. Можливості окремих видів криміналістичних експертиз.

Судово-почеркознавча та судово-авторознавча експертизи. Техніко-криміналістична експертиза документів. Трасологічна експертиза. Експертиза слідів знарядь зламу та інструментів. Експертиза транспортних засобів і утворених ними слідів. Дактилоскопічна експертиза. Експертиза слідів зубів, нігтів, губ, одягу. Встановлення цілого за частинами. Експертиза вузлів і петель. Судово-балістична експертиза. Судово-портретна експертиза.

Тема 8. Експертизи матеріалів і речовин.

Експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Експертиза металів та сплавів. Експертиза лаків, фарб і покриттів. Експертиза нафтопродуктів та паливно-мастильних матеріалів. Фармацевтична та фармакологічна експертиза. Експертиза волокон, волокнистих матеріалів та виробів з них. Експертиза пластмас і полімерів. Експертиза рідин, що містять спирт. Експертиза парфумно-косметичних виробів.

Тема 9. Можливості окремих видів технічних та технологічної експертиз.

Технічна експертиза загального характеру. Пожежно-технічна експертиза. Будівельно-технічна експертиза. Автотехнічна експертиза. Технічна експертиза вибухів. Технологічна експертиза.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	ла	ін	с		л	п	ла	інд	с
о	б	д	р	о	б	інд	р	о	б	інд	р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Експертизи під час досудового розслідування кримінальних справ												
Тема 1. Поняття і форми використання спеціальних знань	12	2	2			8		2	1			12
Тема 2. Поняття судової експертизи, її значення і види в слідчій і судовій практиці.	13	2	1			10	9	2	1			12
Тема 3. Судово-експертна діяльність	13	2	1			8	1	0,5	1			12
Тема 4. Процесуальні, організаційні й тактичні засади підготовки, призначення і проведення судової експертизи на досудовому слідстві.	20	2	4			14	1	2	2			12
Тема 5. Види експертних досліджень. Експертні технології	10	1	1			8		0,5				10
Тема 6 Висновок експерта та його оцінка	12	1	1			10	1	1	1			11
Тема 7. Можливості окремих видів криміналістичних експертиз	14	2	2			10		1	2			12
Тема 8. Можливості окремих видів технічних та	14	2	2			10		0,5	1			12

технологічних експертиз												
Тема 9. Експертизи матеріалів і речовин. Товарознавчі експертизи.	14	2	2			10		1	1			12
Разом – змістовний модуль 1	120	16	16			88	90	8	8			104

Лекційний курс (денна - 16 год., заочна – 8 год.)

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин – денне	Заочне
1	Тема 1. Поняття і форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні	2	1
2	Тема 1. Поняття судової експертизи, її значення і види в слідчій і судовій практиці.	2	1
3	Тема 2. Судово-експертна діяльність	2	0,5
4	Тема 3. Процесуальні, організаційні й тактичні засади підготовки, призначення і проведення судової експертизи на досудовому слідстві.	2	1
5	Тема 4. Види експертних досліджень. Експертні технології	1	0,5
6	Тема 5 Висновок експерта та його оцінка	1	1
7	Тема 6. Можливості окремих видів криміналістичних експертиз	2	1
8	Тема 7. Можливості окремих видів технічних та технологічних експертиз	2	1
9	Тема 8. Експертизи матеріалів і речовин. Товарознавчі експертизи.	2	1
	Разом	16	8

Практичні заняття (денна - 16 год., заочна – 8 год.)

№ з/п	Назва теми		Кількість Годин – денне	Заочне
	денне	заочне		
1	1	Тема 1. Поняття і форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні	2	1
2		Тема 2. Поняття судової експертизи, її значення і види в слідчій і судовій практиці.	1	1
		Тема 2. Судово-експертна діяльність	1	1

3-4		Тема 4. Процесуальні, організаційні й тактичні засади підготовки, призначення і проведення судової експертизи на досудовому слідстві.	4	2
5	2	Тема 5. Види експертних досліджень. Експертні технології	2	1
6		Тема 6 Висновок експерта та його оцінка	2	0,5
7	3	Тема 6. Можливості окремих видів криміналістичних експертиз	2	0,5
8		Тема 8. Можливості окремих видів технічних та технологічних експертиз	2	1
Разом			16	8

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Тема 1. Поняття і форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні	10	12
2	Тема 2. Поняття судової експертизи, її значення і види в слідчій і судовій практиці	10	12
3	Тема 3. Судово-експертна діяльність	8	12
4	Тема 4 . Процесуальні, організаційні й тактичні засади підготовки, призначення і проведення судової експертизи на досудовому слідстві.	12	12
5	Тема 5. Види експертних досліджень. Експертні технології.	8	10
6	Тема 6. Висновок експерта та його оцінка	10	12
7	Тема 7. Можливості окремих видів криміналістичних експертиз	10	12
8	Тема 8. Можливості окремих видів технічних та технологічних експертиз	10	12
9	Тема 9. Експертизи матеріалів і речовин. Товарознавчі експертизи.	10	12
Всього		88	104

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

Методи навчання на лекціях:

- вербальний метод (лекція, дискусія тощо);
- методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші);

– інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

Методи навчання на практичних заняттях:

- вербальний метод (дискусія, бесіда, експрес опитування тощо);
- метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо);
- інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- кейс-метод (вирішення ситуацій, розв'язання завдань тощо);
- дослідницький метод;
- пошуковий метод.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Методи проведення поточного контролю під час навчальних занять визначаються кафедрою і здійснюються шляхом усного опитування студентів, проведення контрольних робіт, виконання завдань та вирішення задач із практичних проблем. Проміжний контроль здійснюється шляхом проведення модуля (модульний контроль). Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання шляхом проведення іспиту. Форма проведення іспиту – письмова, усна, тестова тощо - затверджується кафедрою.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЄТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Розподіл балів, які отримують студенти для заліку

Поточна успішність	модуль	Сума
T1-T8	T1-T8	
50	50	100

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується заліком, становить за поточну успішність 50 балів, і модуль – 50 балів;

- при оформленні документів за залікову сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: Університету , національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		

90-100 балів (відмінно) - виставляється студенту за глибокі знання навчального матеріалу, що виявляються у повних, логічних і послідовних відповідях на всі питання, що базуються на знанні нормативно-правових актів, судової практики та спеціальної літератури; проявив уміння застосування набутих знань до конкретних ситуацій (казусів) та здібності аналізу джерел вивчення даного курсу;

81-89 балів (дуже добре) – за ґрунтовні знання навчального матеріалу, що виявляються в достатньо аргументованих і правильних відповідях всі питання;

71-80 балів (добре) - виставляється студенту за достатні знання навчального матеріалу, що виявляються в аргументованих відповідях які, однак, містять певні (несуттєві) неточності, помилки або неповноту; коли студент дав повну і правильну відповідь, але не на всі питання, або відповідь не базується на всіх складових джерелах вивчення. Однак у підсумку його відповідь повинна базуватись не менше ніж на двох базових джерелах.

61-70 балів (задовільно) - виставляється студенту за посередні знання навчального матеріалу, недостатньо аргументовані, але в цілому правильні відповіді на запитання; тобто якщо студент не дав вичерпної детальної відповіді на питання контрольних завдань і яка базується тільки на одному із рекомендованих джерел вивчення матеріалу.

51-60 балів (достатньо) - виставляється за слабке знання значної частини навчального матеріалу студенту, який не дав вичерпної (достатньої) відповіді на питання контрольних завдань та не може назвати джерела інформації навчальної дисципліни.

0-50 балів (незадовільно) - виставляється студентові, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, незнайомий з основною юридичною літературою з дисципліни.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України (із змінами і доп.). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text=%D1%83%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4#n2223>
3. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text>
4. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.94 №4038-ХІІ в ред. від 01.01. 2022 р. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
5. Закон України "Про прокуратуру" від 14.10.2014 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
6. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Закон України "Про службу безпеки" від 25.03.1992 р. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
8. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" від 18.06.1992 р. N 406-VII (406-18) - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
9. Закон України "Про організаційно – правові основи боротьби з організованою злочинністю" від 30.06.1993 р. 406-VII (406-18) - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>
10. Закон України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" від 23.12.1993 р. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>
11. Закон України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" від 23 03.1993 р. - URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
12. Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" // Голос України від 14.08.2012 /№ 148-149 - URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
13. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 07.08.2009 р. № 594 Про затвердження Інструкції про порядок призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів експертною службою Державної прикордонної служби України. - URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2086-13>
14. Наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, ДПА України, Служби безпеки України, Верховного Суду, ДСА України від 27.08.2010 № 51/401/649/471/23/125 Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в новій редакції). - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10#Text>
15. Наказ Мініюсту від 03.03.2015 р Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04 березня 2015 р. за № 249/26694. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text>

16. Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (в чинній редакції наказу № 1872/5 від. 13.05.22 р.) Про затвердження Інструкції та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

17. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України №8 від 30 травня 1997 р. // Вісник Верховного Суду України. – 1997. - №3 (5). - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

18. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-практичний посібник / Укл. Б.О.Кириць – Львів: Ліґа-прес, 2008. - С.207-212. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>

19. Наказ МВС України “Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС” від 10.09.2009 № 390 - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text>

20. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 року (в ост. ред. від 16.12.2020р.) № 1388 про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів. В редакції змін, затверджених постановою КМУ від 17 лютого 2021 р. № 115 - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1388-98-%D0%BF#Text>

21. Наказ МВС України від 31.05.2013 № 537 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України». - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1309-13#Text>

22. Наказ МВС України від 11.09.2001 р. (в ост. ред. від 21.07.2011 р.) № 785 “Інструкція про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України”. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01#Text>

23. Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Державного департаменту України з питань виконання покарань “Про затвердження Інструкції про порядок формування, ведення та використання оперативно-довідкового і дактилоскопічного обліку в органах внутрішніх справ та органах (установах) кримінально-виконавчої системи України”, від 23 серпня 2002 року N 823/188. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-02#Text>

24. Наказ МВС від 4 червня 2007 року № 795 „Про затвердження переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ та Державної міграційної служби, і розміру плати за їх надання”. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF#Text>

Судова практика

25. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України №8 від 30 травня 1997 р. // Вісник Верховного Суду України. – 1997. - №3 (5).

26. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-практичний посібник / Укл. Б.О.Кириць – Львів: Ліга-прес, 2008. - С.207-212. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02>.

27. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів» від 12.04.1996 №6 в редакції від 03.12.97 р // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-96>

28. Постанова Пленуму ВСУ «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» від 26.04.2002 р. №4 в редакції від 18.12.2009р // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02>

29. Постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

30. Постанова Пленуму ВСУ «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту, а також адміністративні правопорушення на транспорті» від 23 грудня 2005 року № 14 (зі змінами від 19 грудня 2008 року) // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>.

31. Постанова Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах проти власності» від 6 листопада 2009 року № 10 // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002320-99>.

32. Постанова Пленуму ВСУ «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових // платежів» від 8.10.2004 року № 15 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-04>.

Базова

1. Бараняк В.М., Сибірна Р.І. Судові експертизи: курс лекцій / В.М. Бараняк, Р.І. Сибірна. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 168 с.

2. Експертизи в судовій практиці /За заг.ред. В.Г. Гончаренка. — К.:“Юрінком Інтер”, 2010. – 386с.

3. Експертизи в кримінальному провадженні: науково-практичний посібник / кол. авт.: А.В. Столітній, С.В. Шмаленя, Н.В. Нестор, С.Д. Нестеренко, М.С. Туркот та ін.; за заг ред. А.В.Столітнього. – Київ : Норма права, 2020. -308 с.
4. Клименко Н.І. Судова експертологія: Курс лекцій: Навч. Посіб. Для студ. Юрид. спец. Вищ. Навч. Закл. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 528с.
5. Макаренко Є. І. Експертизи на досудовому слідстві : навч. посіб. / Є. І. Макаренко, О. В. Негодченко, В. М. Тертишник. – Д. : ДЮОІ МВС України, 2001. – 204 с.
6. Моїсєєв О. М. Експертні технології: теорія формування і практика застосування: моногр. / О. М. Моїсєєв. - Х.: Вид. агенція “Апостіль”, 2011. - 424 с.
7. Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. — Х. : Право, 2016. — 928 с.
8. Сегай М.Я. Судова експертологія: Курс лекцій: Навчальний посібник. — К., 2007. — 528 с.
9. Сибірна Р.І., Бараняк В.М., Бурий О.А., Пряхін Є.В., Дуфенюк О.М., Безхлібник Р.М., Марко С.І. Судова експертологія у кримінальному судочинстві: Посібник для працівників підрозділів дізнання та досудового слідства органів внутрішніх справ. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2008. — 88 с.
10. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посібн. / за заг. Ред. О.Г.Рувіна. – Київ : Вид-во Ліра-К, 2019. – 424 с.
11. Тактика використання спеціальних знань у формі судової експертизи у процесі розслідування і розкриття злочинів / за заг. ред. В. О. Комахи. – Чернівці : Золоті литаври, 2004. – 339 с.
12. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / Харк. НДІ суд. експертиз ім. М. С. Бокаріуса, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х. : Право, 2001–2012. – Вип. 1–12.
13. Щербаковський М. Г. Призначення та провадження судових експертиз / М. Г. Щербаковський. – Х. : Фактор, 2011. – 400 с.

Література (підручники, посібники) до всіх або більшості тем.

1. Гончаренко В. И. Научно-технические средства в следственной практике. – К., 1984.
2. Гончаренко В.И. Гносеологические и процессуальные вопросы комплексных исследований в свете теории судебных доказательств // Криминалистика и судебная экспертиза. – К., 1987. - Вып.35.
3. Гончаренко В.И. Процессуальные и общеметодические вопросы использования кибернетики в судебных экспертизах // Криминалистика и судебная

експертиза. –К., 1984. -Вып.29.

4. Когутич І. І. Криміналістика: Курс лекцій- К.: Атіка, 2008.- 887 с.
5. Криминалистика и судебная экспертиза : междувед. науч.-метод. сб. – К., 1964–1991, 2004. – Вып. 1–11, 13, 15–43, 52.
6. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О.Коновалова, ІА.Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. — 4-е вид., перероб. і доп. — Х.: Право, 2008.-736 с.
7. Криміналістика: Підручник. / За ред. П.Д.Біленчука. – 2-е вид. – К.: Атіка, 2001. - 544с.;
8. Криміналістичний вісник : наук.-практ. зб. – К., 2004–2015.
9. Н.І. Клименко Судова експертологія. Навчальний посібник. — К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007 — 528с.
10. Салтевський М.В. Криміналістика. Підручник: У 2-х ч. Ч.2. – Харків: Консум, 2001 - 528с.
11. *Сегай М. Я.* Методология судебной идентификации. – К., 1970.
12. Судово-експертна діяльність: Довідник для суддів. – К., 2003.

Рекомендована спеціальна література

До тем 1, 2

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.94 №4038-ХІІ
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. – К. : Юрінком Інтер, 2012.
3. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 12 грудня 2011 року № 3505/5, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 12 грудня 2011 року за № 1431/20169 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>
4. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 07.08.2009 р. № 594 Про затвердження Інструкції про порядок призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів експертною службою Державної прикордонної служби України.
5. Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (із змінами) Про затвердження Інструкції та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз.
6. Наказ Міністра юстиції України “Про затвердження Положення про Державний реєстр атестованих судових експертів від 29.03.2012 № 492/5 // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0484-12>

7. Наказ Мініюсту від 03.03.2015 р Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів/ Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04 березня 2015 р. за № 249/26694 з додатками.

8. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України №8 від 30 травня 1997 р. // Вісник Верховного Суду України. – 1997. - №3 (5).

9. *Головченко Л. Н.* Реформирование системы экспертного обеспечения правосудия в Украине // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. - Х., 2002. - Вип. 2. - С. 7-8.

10. Гончаренко В. И., Степанова А. А. Классификация наук и судебная экспертиза // Роль и значение деятельности Р.С. Белкина в становлении и развитии современной криминалистики. Материалы международной науч. конф. – М., 2002. – С. 246-250.

11. Грошевий Ю.М., Стахівський С.М. Докази і доказання в кримінальному процесі. Науково-практичний посібник. – К.: КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2006.

12. Експертизи в судовій практиці /За заг.ред. В.Г. Гончаренка. – К.:“Юрінком Інтер”, 2005. – 386с.

13. Експертизи в судовій практиці /За заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К.: “Юрінком Інтер”, 2010. – 386с.

14. Калужна О.М. Регламентация проведения судебной экспертизы за новым КПК Украины: окремі відкриті запитання /О. Калужна // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали ХІХ регіональної науково-практичної конференції, ___ лютого 2013 р., м. Львів. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2013. – С. <http://law.lnu.edu.ua/uploads/media/Conference-2013.pdf>.

15. Калужна О. М. Науковий підхід до розуміння відмови експерта від давання висновку / О. М. Калужна // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. - 2015. - Вип. 15.

16. Калужна О.М. Фактичні підстави проведення судової експертизи в кримінальному судочинстві // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016, Серія ПРАВО. Випуск 36. Том 2. – С. 130-137.

17. Калужна О.М. Чи не (за)багато політики, (за)мало права у підходах до державної експертної монополії? // Проблеми законності. – Харків, №1/2018. – С.104-120 // <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/123451>.

18. Калужна О.М. Чи не (за)багато політики, (за)мало права у підходах до передання на вирішення слідчого судді питання про залучення експерта на стадії досудового розслідування? (за Законом № 2147-VIII від 3 жовтня 2017 року) / Калужна

О.М. // Право і суспільство. – 2018. - № 2-2. – С. 211-222. – Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/2_2018/part_2/38.pdf

19. Клименко Н.І. Енциклопедія судової експертизи, К.: Ін Юре, 2010.
20. *Клименко Н.І. Загальна теорія судової експертології: поняття і місце в системі наукового знання // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). Вип. 2. 2013. – С. 101 – 106.*
21. Клименко Н.І. Судова експертологія: Курс лекцій: Навч. Посіб. Для студ. Юрид. спец. Вищ. Навч. Закл. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 528с.
22. *Колдин В. Я. Экспертиза в управлении и праве // Вісн. Луган. ун-ту внутр. справ. — Луганськ: Луган. ун-т внутр. справ, 2000. — № 3. — С. 1-8.*
23. Комаха В. О. Становлення і розвиток судової експертизи та судово-експертних установ на Півдні України : за матеріалами перших двох етапів становлення і розвитку Одес. НДІ суд. експертиз 1914–1941 рр. / В. О. Комаха. – О. : Юрид. л-ра, 2002. – 512 с.
24. Макаренко Є. І. Експертизи на досудовому слідстві : навч. посіб. / Є. І. Макаренко, О. В. Негодченко, В. М. Тертишник. – Д. : ДЮІ МВС України, 2001. – 204 с.
25. *Сегай М. Я. Судебная экспертология: объект, предмет, природа и система науки // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. - Х.: Право, 2003. - Вип. 3. - С. 25-32.*
26. *Сегай М. Я. Судова експертологія — наука про судово-експертну діяльність // Вісн. Акад. правових наук України. — Х.: Право, 2003. — Вип. 2-3. - С. 740-762.*
27. Сегай М.Я. Історичні, теоретичні, процесуальні та організаційні питання судової експертизи // Теорія і практика судової експертології і криміналістики. – Харків: Право, 2001.
28. Шерстюк В.Н. Классификация судебных экспертиз // Теорія і практика судової експертизи і криміналістики. –Харків:Право,2002.-Вип.2. –С.88-94.
29. Щербаковский М. И. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование. — Харьков: Эспада, 2005. — 536 с.

До теми №4

1. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 12 грудня 2011 року № 3505/5, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 12 грудня 2011 року за № 1431/20169.
2. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 07.08.2009 р. № 594 Про затвердження Інструкції про порядок призначення і проведення судових експертиз

та експертних досліджень паспортних документів експертною службою Державної прикордонної служби України.

3. Наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, ДПА України, Служби безпеки України, Верховного Суду, ДСА України від 27.08.2010 № 51/401/649/471/23/125 Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в новій редакції).

4. Наказ Мініюсту від 03.03.2015 р Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів/ Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 04 березня 2015 р. за № 249/26694 з додатками.

5. Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (в редакції із змінами, внесеними наказами Мініюсту від 30.12.2004, 10.06.2005, 29.12.2006, 15.07.2008, 01.06.2009, 26.12.2012 р.р.) Про затвердження Інструкції та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз.

6. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України №8 від 30 травня 1997 р. // Вісник Верховного Суду України. – 1997. - №3 (5).

7. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-практичний посібник / Укл. Б.О.Кириць – Львів: Ліга-прес, 2008. - С.207-212.

8. Біленчук П.Д. Судові експертизи (довідник) / Біленчук П.Д. – К., 1997.

9. Галаган В. І. Процесуальний порядок і тактика одержання зразків для експертного дослідження у кримінальному судочинстві України / В. І. Галаган, О. В. Козак. – Донецьк : Промінь, 2012. – 240 с.

10. Експертизи в судовій практиці /За заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К.: “Юрінком Інтер”, 2010. – 400с.

11. Калужна О.М. Регламентація проведення судової експертизи за новим КПК України: окремі відкриті запитання /О. Калужна // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали ХІХ регіональної науково-практичної конференції, ___ лютого 2013 р., м. Львів. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2013. – С. <http://law.lnu.edu.ua/uploads/media/Conference-2013.pdf>.

12. Качурін С.Г. Тактика проведення судово-почеркознавчої експертизи: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 19с.

13. Клименко Н.І. Судова експертологія. Курс лекцій : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл / Клименко Н.І. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 528 с.
14. Кобзарь С. И. Организация назначения криминалистических экспертиз и использования их результатов в расследовании преступлений : учеб. пособие / С. И. Кобзарь. – Луганск : РИО ЛГУВД, 2007. – 256 с.
15. Макаренко Є.І., Негодченко О.В., Тертишник В.М. Експертизи на досудовому слідстві: Навч. посіб. / Дніпропетровський юрид. ін-т МВС України. – Д., 2001. – 208 с.
16. Методичні рекомендації щодо сучасних можливостей окремих видів судових експертиз.//Методичні розробки щодо організації роботи слідчого з розслідування окремих категорій злочинів. Довідник для слідчо-прокурорських працівників. Генеральна прокуратура України. Відділ криміналістики та методичної роботи. - К.: - 2011. - 62с.
17. Настільна книга слідчого / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Ін Юре, 2007. – 728 с.
18. Практичний посібник для працівників органів досудового слідства та експертних підрозділів з питань призначення судової експертизи / за заг. ред. П. В. Коляда. – К. : УВПД ГШ МВС України, 2009. – 526 с.
19. Сегай М Я., Стринжа В. К. Судебная зкспертиза материальных следов отображений. - К., 1997.
20. Сегай М.Я. Судебная экспертиза материальных следов-отображений. Проблемы методологи / Сегай М.Я., Стринжа В.К. – К., 1997.
21. Сімакова-Єфремян Е.Б. Теорія і методологія комплексної експертизи контактано-слідової взаємодії об'єктів: Монографія / Сімакова-Єфремян Е.Б. – Х., 2004.
22. Судебные экспертизы: Сборник вопросов. – Харьков, 1994.
23. Щербаковский М. И. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование / Щербаковский М. И. – Харьков : Эспада, 2005. – 536 с.

До теми №5

1. Бондарь М.Е. Роль методики исследования в теории и практике судебной экспертизы // Теорія і практика судової експертизи і криміналістики. – Харків: Право, 2002. - Вип.2. – С.171-175.
2. Грановский Г.Л. Криміналістична ситуаційна експертиза // Реферати наукових повідомлень на теор. семінарі крим. читання. – М., 1977. - Вип.16.
3. Інформатизація судово-експертної діяльності : матеріали "круглого столу", 29 берез. 2012 р. – К. : ННПСК НАВС, 2012. – 146 с. – (Інноваційні технології в судовій експертизі).
4. Моїсєєв О. М. Експертні технології: теорія формування і практика застосування / О. М. Моїсєєв. – Х. : Апостіль, 2011. – 424 с.

5. Прохоров-Лукин Г.В. Теоретические и методологические основы судебно-экспертной ситуалогии. Автореф. дис. канд. юрид. наук. – К. 1993 – 28с.

6. Россинская Е.Р. Рентгеноструктурный анализ в криминалистике и судебной экспертизе. – К., 1992.

До теми №6

1. Экспертизи в судовій практиці /За заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К.: “Юрінком Інтер”, 2010. – 386с.

1. Коваленко Є. Г. Наукові засади кримінально-процесуального доказування / Є. Г. Коваленко. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 448 с.

2. Ковальов К. М. Формування оціночних суджень при ймовірних висновках і висновках про неможливість вирішення питання про виконавця в почеркознавчій експертизі // Криміналістичний вісник - К., 2001. - № 2. - С. 22-25.

3. Моїсєєв О. М. Висновок експерта в контексті взаємодії процесуальних суб'єктів / О. М. Моїсєєв. – Донецьк : Норд-прес, 2007. – 188 с.

До теми 7

1. Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (із змінами) Про затвердження Інструкції та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз. - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#n14>.

2. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України № 594 від 07.08.2009 р. Про затвердження Інструкції про порядок призначення і проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів експертною службою Державної прикордонної служби України - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0824-09>.

3. Методика встановлення належності виробів до категорії мисливських (спортивних) гладкоствольних рушниць / Затверджена рішенням засідання секції НКМР МЮ України з проблем трасології та судової балістики (Протокол від 17.11.99 р.)

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Навчально-практичний посібник / Укл. Б.О.Кириць – Львів: Ліга-прес, 2008. - С.207-212.

5. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Сулява О.Ф. Балістика: криміналістичне вогнестрільне зброєзнавство. Підручник. / За ред.. проф.. П.Д.Біленчука. – К.: Міжнародна агенція «ВеeZone», 2003. – 384с.

6. Біленчук П.Д., Курко М.Н., Стахівський С.М. Судові експертизи: Довідник. – К., 1997. - 48с.

7. Экспертизи в судовій практиці /За заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К.: “Юрінком Інтер”, 2010. – 386с.

8. Качурін С.Г. Тактика проведення судово-почеркознавчої експертизи: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 19с.

9. Ковальов К. М. Формування оціночних суджень при ймовірних висновках і висновках про неможливість вирішення питання про виконавця в почеркознавчій експертизі // Криміналістичний вісник - К., 2001. - № 2. - С. 22-25.

10. Криміналістичне документознавство: Практ. посіб. / В.В.Бірюков, В.В.Коваленко, Т.П.Бірюкова, К.М.Ковальов / За заг. ред. В.В. Бірюкова. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2007.

11. Сегай М Я., Стринжа В. К. Судебная зкспертиза материальных следов отображений. - К., 1997.

12. Щербаковский М. И. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование. — Харьков: Эспада, 2005. — 536 с.

До теми №8

1. п.98-100 Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз, затверджених Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (із змінами).

2. Наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, ДПА України, Служби безпеки України, Верховного Суду, ДСА України від 27.08.2010 № 51/401/649/471/23/125 Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в новій редакції). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10>

1. Експертизи в судовій практиці /За заг.ред. В.Г. Гончаренка. – К.: “Юрінком Інтер”, 2010. – 400 с.

2. Судово-експертна діяльність: Довідник для суддів. – К., 2003.

3. Щербаковский М.Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование. – Харьков: “Эспада”, 2005. – 536 с.

4. Щербаковський М.Г. Використання матеріалознавчих експертиз під час розслідування дорожньо-транспортних пригод // Криміналістичний вісник. 2012. – №1(17).

5. Прокопенко Н.О. Теоретичні засади і практика дослідження мікроскопічних слідів-відображень: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Н.О. Прокопенко ; Акад. адвокатури України. — К., 2009. — 14 с

6. Косміна Н. М. Критерії відмежування експертизи наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів від інших видів судових експертиз / Н. М. Косміна // Теорія і практика судової експертизи і криміналістики. – 2010. – Вип. 10. – С. 231–237.

7. Космина Н. Н. Некоторые проблемы назначения и оценки судебной медико-биологической экспертизы / Н. Н. Космина, Е. В. Матарыкина // Сучасні

судово-експертні технології в кримінальному і цивільному судочинстві: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14–15 березня 2003 р.). – Х. : ХНУВС, 2003. – С. 114–118.

8. Гильтяй С. М. Судебная химико-фармацевтическая экспертиза: некоторые итоги ее обобщения / С. М. Гильтяй, Н. Н. Космина // Ліки України. – К., 2004. – С. 107–108.

9. Косміна Н. М. Зразки дослідження в експертизі наркотичних засобів / Н. М. Косміна // Вісник університету внутрішніх справ. – 2002. – № 18. – С. 40–44.

До теми №9

1. Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (із змінами) Про затвердження Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз .

2. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України №8 від 30 травня 1997 р. // Вісник Верховного Суду України. – 1997. - №3 (5).

3. Правила дорожнього руху України (Чинні з 1 січня 2002р.).

4. Біленчук П.Д., Курко М.Н., Стахівський С.М. Судові експертизи: Довідник. – К., 1997. - 48с.

5. Галаса П.В. та ін. Експертний аналіз дорожньо-транспортних пригод. К., 1995.

6. Дорожно-транспортные происшествия.Критерии оценки действий водителя.ГНИЭКЦ МВД Украины.Харьков „Факт” 2003.

7. Експертизи в судовій практиці /За заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К.: “Юрінком Інтер”, 2010. – 386с.

8. Щербаковский М. И. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование. — Харьков: Эспада, 2005. — 536 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України – www.rada.gov.ua
2. Єдиний державний реєстр судових рішень України - www.reyestr.court.gov.ua/
3. Офіційний сайт Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua/>